HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מוהיה אם שמוע. בפרקא והיה כי תבוא: **מוהיה אם לא תשמע עד ואין קונה.** תשוב מוי"ו עד ה' כל המלפ"ח בית"ם דהיינו שתים ועשרים לותיות: **מנין שאין מוחקין במקום שגודשין.** ומפי' מחיל קונה: **ואין גודשין במקום שמוחקין. ת"ל חיפה שלמה ודק.** משמע ללת גרסינן הכא ודלת ללת משלמה נפקא לן שלריך שיהא המיפה שלימה שלמה יבא לידי רמאות לשם עושין כן שמא יראו אותן מחריס ויאמרו כך המנהג וירמה הלוקח את המוכר או המוכר את הלוקח ובא ליבא למימר דבלא מחיל מיירי בריית להרוס מלא תעשו עול[ד] נפקא שגחל לו את שלו בידים: **ולפחות לו מן הדמים.** תילתא דגודשת תילתא [שבת לה.] דשמא לא תמי לרמות כיון דפחת לו משער היוצא כולי עלמא ידעי דבשביל כך פחת לו לתין מנהג בעיר לממוך וכן כשמוסיף יודעין שבשביל כך מוסיף לתין לך לגדול: **ת"ל חיפה שלמה ודק.** לטפויי תחת ודלך מכל מקום. ולחפה ללוקח גדולה ומוכר לקטנה. **בניתך קרא ימירוך קדריס: אבן שלמה.** ומה בניתך אבן שלמה ודלך יהיה לך. ממון כלאמרינן בעלמא (נדה דף ע:) מה יעשה אדם ויתעשר ישא ויתן באמונה: **ת"ר (לא) יהיה לך (כביכך) וגו'.** אע"ג דכתיב קמוזר ודלת ימירוך קא דריש דמלי למיכתב לא יהיה לך אבן ואבן בה לגדול: **אגרדמין.** ממונה להלקות ולעונש מעותי המדות: **ואין מעמידין אגרדמין לשערים.** שלא יסכרו ביוקר. מילתא בלאנפי נפשה היא ולאו מלתא קא אתי אם יסבור ביוקר יהו מעמידין מללקות ממנו: **נפק ליה קרנא בעיניה** לא גרסינן ללא הוה ליה לכי: **מפני הרמאין.** שמוכרין ביוקר ואומרים שהוסיפו במדה או שנתן חטין יפות למעלה ורעות למטה או כל מיני רמאות וכלאמרן שהיו מעמידים פרהדרין שהיו מכין בעלי חנויות והיו אומרים להם מכרו בזול במקח ובטלתם ביוקר. מילתא בלאנפי נפשה היא ולאו מלתא קא אתי אם יסבור ביוקר יהו מעמידין אגרדמין בין למדות לשערים א"ל שמואל לקרנא פוק תני להו מעמידין אגרדמין למדות ואין מעמידין אגרדמין לשערים נפק תנייהו מעמידין אגרדמין בין למדות לשערים א"ל מה שמך קרנא תיפוק ליה קרנא בעיניה נפקא ליה קרנא בעיניה ואיהו כמאן סבר כי הא דאמר רמי בר חמא א"ר יצחק מעמידין אגרדמין בין למדות בין לשערים מפני הרמאין ת"ר היה מבקש ממנו ליטרא שוקל לו ליטרא חצי ליטרא שוקל לו חצי ליטרא רביע ליטרא שוקל לו רביע ליטרא מאי קמ"ל דמתקנינן מתקלי עד הכי ת"ר היה מבקש ממנו שלשה רבעי ליטרא לא יאמר לו שקול לי שלשה רבעי ליטרא אחת אלא אחת ומניח רביע ליטרא עם הבשר ת"ר היה מבקש ממנו עשר ליטרין לא יאמר לו שקול לי אחת אחת והכריע אלא שוקל לו כולן בבת אחת ונותן הכרע אחד לכולן ת"ר נפש מאזנים תלויה באויר ג' טפחים וגבוהה מן הארץ שלשה טפחים וקנה ומתנא שלה שנים עשר טפחים ושל צמרים ושל זגגין תלויה באויר שני טפחים וגבוהה מן הארץ שני טפחים וקנה ומתנא שלה ט' טפחים ושל חנווני ושל בעה"ב תלויה באויר טפח וגבוהה מן הארץ טפח וקנה ומתנא שלה ששה טפחים ושל טורטני תלויה באויר שלש אצבעות וגבוהה מן הארץ שלש אצבעות וקנה ומתנא שלה אינו יודע ואלא הך קמייתא דמאי אמר

מנין שאין מוחקין במקום שגודשין. שאם הקנה לו שאם תטין אינו רשאי לומר לו ממוקה הקניתי לך ואין גודשין במקום שמוחקין אפילו הלוקח מוחזק לא יאמר הריני לוקחה גדושה: כדרך

[1]מוהיה אם שמוע תשמע ועד [2]לעבדם וקללן בעשרים ושתים [3]מוהיה אם לא תשמע עד [4]ואין קונה: מקום שנהגו למוד בגסה כו': (סימן אין מעיינין ואין גודשין באגרדמין ובליטרא שלשה ועשר נפש משקלות ממחק עבה לא תעשו לא יעשה) ת"ר מנין שאין מוחקין במקום שגודשין ואין גודשין במקום שמוחקין ת"ל [5]איפה שלמה ומנין [א]שאם אמר הריני מוחק במקום שגודשין ולפחות לו מן הדמים והריני גודש במקום שמוחקין ולהוסיף לו על הדמים שאין שומעין לו ת"ל איפה שלמה וצדק יהיה לך ת"ר מנין שאין מעיינין במקום שמכריעין ואין מכריעין במקום שמעיינין ת"ל אבן שלמה ומנין שאם אמר הריני מעיין במקום שמכריעין ולפחות לו מן הדמים והריני מכריע במקום שמעיינין ולהוסיף לו על הדמים שאין שומעין לו ת"ל אבן שלמה וצדק אמר רב יהודה מסורא [6]לא יהיה לך בביתך מה טעם משום איפה ואיפה [7]לא יהיה לך בכיסך מה טעם משום אבן ואבן אבל אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה וצדק יהיה לך ת"ר [ו](לא) יהיה לך מלמד שמעמידין אגרדמין למדות ואין מעמידין אגרדמין לשערים דבי נשיאה אוקימו אגרדמין בין למדות בין לשערים א"ל שמואל לקרנא פוק תני להו מעמידין אגרדמין למדות ואין מעמידין אגרדמין לשערים נפק תנייהו מעמידין אגרדמין בין למדות [ז]בין לשערים א"ל מה שמך [ח]קרנא תיפוק ליה קרנא בעיניה [ט]נפקא ליה קרנא בעיניה ואיהו כמאן סבר כי הא דאמר רמי בר חמא א"ר יצחק מעמידין אגרדמין בין למדות בין לשערים מפני הרמאין ת"ר היה מבקש ממנו ליטרא שוקל לו ליטרא חצי ליטרא שוקל לו חצי ליטרא רביע ליטרא שוקל לו רביע ליטרא מאי קמ"ל [י]דמתקנינן מתקלי עד הכי ת"ר היה מבקש ממנו שלשה רבעי ליטרא לא יאמר לו שקול לי שלשה רבעי ליטרא אחת אלא אחת [יא]שוקל ליטרא ומניח רביע ליטרא עם הבשר ת"ר היה מבקש ממנו עשר ליטרין לא יאמר לו שקול לי אחת אחת והכריע אלא [יב]שוקל לו כולן בבת אחת ונותן הכרע אחד לכולן ת"ר [יג]נפש מאזנים תלויה באויר ג' טפחים וגבוהה מן הארץ שלשה טפחים וקנה ומתנא שלה שנים עשר טפחים [יד]ושל צמרים ושל זגגין תלויה באויר שני טפחים וגבוהה מן הארץ שני טפחים וקנה ומתנא שלה ט' טפחים [טו]ושל חנווני ושל בעה"ב תלויה באויר טפח וגבוהה מן הארץ טפח וקנה ומתנא שלה ששה טפחים [טז]ושל טורטני תלויה באויר שלש אצבעות וגבוהה מן הארץ שלש אצבעות וקנה ומתנא שלה אצבעות זה מומר בכה חש בכה וכן ים עוד שלש אלמות בפרק זה אמר הם כתלו וכאמר מלאתו בהעתק יתן דפקנו והלכנו אחריו:

דיגרומי

נפש היינו הלשון אותו צבת שאוחזין בו צריך להיות אורך ג' טפחים והוא תלוי באויר ולאותו צבת תלוין המאזנים. וצריך להגביה כפות המאזנים ששוקלין בהן מן הארץ ג' טפחים שלא יבעט הכף שבה המשקל לארץ בכח ויחזיר מהרה למעלה ונראה הכף האחר מכריע ויאמר הרי כבר שקל. וקנה היינו הברזל האורך שתלוין בו הכפות צריך להיות אורך י"ב טפחים: ומיתנא. היינו הרצועות שתולין בהן הכפות: י"ב טפחים. ושל חנווני ושל בעל הבית שמוכרין בהן חפצים: טורטני. משקלות ששוקלין בהן כסף וזהב: אלא הך קמייתא דקאמר של חנווני ושל בעה"ב דמאי. כלומר מה שוקלין בהן:

[א] נפ"א ליתא, ג) [שבת קמ.], ב) פ"ק ל"ג נפקא ליה קרנא בעיניה דלא הוה ליה כי [ובעניין עיין קדן ג' גרס נפקא ליה ופי' קדן כל כאב יפלו בעיניו], ד) [ויקרא יט], ה) [שבת כה יד], ו) רש"י מוחק מן קמ"ל עד ולפ"ז נהירא לי, ז) [ל"ל לפני ד"ה וקנה], ח) [ל"ל לפני ד"ה טורטני],

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה אלא וכו' ומכריע הס"ד ותמ"ל מ"ש מאי קמ"ל הא ודאי מה שקונה שוקל לו הא קמ"ל דמתקנין:

פי' רשב"ם העקרי

והיה אם שמוע. פ' כי תבוא: **מוהיה אם לא תשמע עד ואין קונה.** תשוב מלת"ף בית מוי"ו דמוהיה אם לא תשמע עד סופו ותזור תלילה עד הוי"ו דומין קונה הכי ר"ת: **ת"ל חיפה שלמה.** כמו שמודלין בעיר: **לפחות.** תילתא דקיי"ל [שבת לה.] גודשת תילתא והלכך יפחות שלש הדמים: **ת"ל ודק.** לטפויי תחת ודלת מכל מקום. וכספרי (ועקב כה יד) ללף כולהו מוקלק וכן נראה בעיני דמשלמה לא ילפינן ללא מאזנים ללא גדושה שלמה קרינא ביה: **מעיינין.** לשקול עין בעין: **במקום שמכריעין.** וטפח: **לא יהיה.** לו ממון בביתו מה טעם משום איפה ואיפה שלוקח גדולה ומוכר לקטנה. בניתך יתירא קא דריש. אבל שלמה ודלת יהיה לך ממון: **ת"ר יהיה לך** לא. לפ"ז לך מוכר לחמנית. וקרא יתירא קא דריש למלי למיכתב לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן גדולה וקטנה מ"ט משום איפה שלמה ודלת: **לגדומים.** ממונה על המדות להלקות ולעונש מעותי המדות: **ואין מעמידין לגדומים לשערים.** שלא יסכרו ביוקר. מילתא בלאנפי נפשה היא ולאו מלתא קא אתי אם יסבור ביוקר יהו מעמידין מללקות ממנו: **נפק ליה קרנא בעיניה** לא גרסינן ללא הוה ליה כי: **מפני הרמאין.** שמוכרין ביוקר ואומרים שהוסיפו במדה או שנתן חטין יפות למעלה ורעות למטה או כל מיני רמאות וכלאמרן שהיו מעמידין פרהדרין שהיו מכין בעלי חנויות והיו אומרים להם מכרו בזול במקח ובטלתם ביוקר [ט.]: **לא יאמר לו שקול לי אחת אחת.** כל רביע בפני עלמו לפיכך מכרעת טובא. ואפי' בעיר שהנהו למוד בדקה ס"מ מדות אבל מאזלת דרך לשקול הכל בימוד במאזלת הגדול: **אלא שוקל לו ליטרא.** ונותן לליטרא בכף מאזנים אחד והרביע בכף שניה להשתא ליכא ג' רבעי בשר. ובמקום שאין מכריעין עסקינן לפי מכריעין במאי נותן לו שהרי לו מכרע על אותו רביע שנותן עם הבשר בחנם ובמקום שמכריעין נותן ג' רבעים בחנם ומניח בשר בשניה [ל] (קא) **במאי נותן לן דמתקנינן מתקלי עד הכי.** שהתקינו מדת משקל עד כמן ואין המוכר יכול לומר ללוקח לא תשקול לך דבר מועט כזה שאתן לך מכרע בשביל מקח מועט זה אבל בשאר מקחים מכאן ולהלן יתן לו שום מכרע ללא תביא מקח בפחות. והיינו שמואל פירש ללא תביא מתקנינן משקלות מועטין לשאת בהו למיטעי בהו ואע"ג דמתוות קטנות אמרינן לקמן [ל.] ללא טעו אינשי שזה מלוי מרוצה מזה ואיכא היכא טובא במשקלות טעו ולא נהירא לי: **ונותן הכרע אחד לכולן.** משום לתי לפחת לנמכס ומפסיד המוכר לכפריות: **נפש של מאזנים.** הוא ברזל האוחז שהלשון קבוע בו: **תלויה באויר ג' טפחים.** שיהו ג' טפחים מן הקנה לגג הבית. וממאזנים גדולות שמשקלין בהן נחשת ובחול עסקינן כלאמרן [ע"ג] שהן תלויות בגג הבית וקבועות בתמלעיהן ושאר המיתנות תלויין ברתשין: **ומיתנא.** הן החבלים שהכפות תלויות בהן: **י"ב טפחים.** ד' טפחים הקנה שהלשון קבוע בתמלעיהן ושאר המיתנות תלויין ברתשין: **וקנה.** הוא הקנה שהלשון קבוע בתמלעיהן כל לתד מן החבלים התלויות בשני לתלי הקנה לתבל לי הוי פחות תין מכריע המאזנים בשביל דבר מועט מתוך שהמשקל מרובה: **וגבוה מן הארץ שלשה טפחים.** ו) שלא יגע בקרקע בשעת הכרעה: **למריס.** מוכרי למר במשקל: **וזגגין.** מוכרי כלי זכוכית: **טורטני.** מאזנים של כסף וזהב וקטנות הן. טורטני לשון קרוי הן. וכל לתת לפי מה שהן גדולות וקריכות להרתיק מן הגג ומן הקרקע לפי שעוקל בהן משקל כבד ומכריע יותר: **וגבוה מן הארץ טפח.** ח) **לתלוין שלשה אצבעות.** ולפ' עד גב דלימנו יכול להכריע כי אם שלש אלצבעות דכי אמרינן [בעל פה:] לעיל להכריע טפח הני מילי בשר ומיני מלבל כאלו נתלו אינו צריך כי אם בשר מועט: **חיני יודע.** תנא דבריית קאמר ליה: ומתמה תלמודא **ואלא הך קמייתא דמאי.** כיון דקתניא למריס וזגגין וחנווני ובעל הבית וטורטי וזב וכסף: (בפירוש זה העמוד יש פירושו נכריות מהופך ומבולבל והספרים שלמים זה מומר בכה חש בכה וכן ים עוד שלש אלמות בפרק זה אמר הם כתלו וכאמר מלאתו בהעתק יתן דפקנו והלכנו אחריו):

מנין שאין מוחקין במקום שגודשין. שאם הקנה לו שאם תטין אינו רשאי לומר לו ממוקה הקניתי לך ואין גודשין במקום שמוחקין אפילו הלוקח מוחזק לא יאמר הריני לוקחה גדושה: כדרך

תורה אור השלם

1 וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמַע בְּקוֹל יְיָ אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם וּנְתָנְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: דברים כח א

2 וְלֹא תָסוּר מִכֹּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם יָמִין וְשְׂמֹאול לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעָבְדָם: דברים כח יד

3 וְהָיָה אִם לֹא תִשְׁמַע בְּקוֹל יְיָ אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְהִשִּׂיגוּךָ: דברים כח טו

4 וְהִשְׁפִּיל יְיָ מִצְרַיִם בְּאֳנִיּוֹת בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לְךָ לֹא תֹסִיף עוֹד לִרְאֹתָהּ וְהִתְמַכַּרְתֶּם שָׁם לְאֹיְבֶיךָ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת וְאֵין קֹנֶה: דברים כח סח

5 אֶבֶן שְׁלֵמָה וְצֶדֶק יִהְיֶה לָךְ אֵיפָה שְׁלֵמָה וְצֶדֶק יִהְיֶה לָךְ לְמַעַן יַאֲרִיכוּ יָמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ: דברים כה טו

6 לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּבֵיתְךָ אֵיפָה וְאֵיפָה גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה: דברים כה יד

7 לֹא יִהְיֶה לְךָ בְּכִיסְךָ אֶבֶן וָאָבֶן גְּדוֹלָה וּקְטַנָּה: דברים כה יג

רבינו גרשום

אותיות מן ר' ועד מ"ם: וקללן בכ"ב מוהיה ועד ואין קונה מן ר' ועד סוף א"ב וחזור חלילה עד ה' היינו כ"ב אותיות: **פים'** איפה שלמה וצדק. כפי ששאר בני המקום מודדין כן יעשה ולא יפחות ולא יוסיף. שאם יגדוש והיה נותנו בדמי מחוק היה עון ללוקח ואם היה מוחק במקום שגודש ומוכרו בדמי גדוש היה עון למוכר: ומניין שאם אמר הריני גודש במקום וכו' ת"ל איפה שלמה וצדק. כשאר בני המקום שלא ישנה: שאין מעיינין. היינו גבי משקל: לא יהיה לך בביתך. ליטול שום ממון מה טעם משום אותו עון שהיה לו איפה ואיפה ואבן ואבן אבל אם יהיה לישראל אבן שלמה וצדק יהיה לו בביתו כל טוב: יהיה להאי דרשא נמי שמעמידין בית דין אגרדמים ממונה שוטר למדות שיעיין שיהיו כולן ישרות. ולא לשערים שכל אדם יש לו רשות להוקיר תבואתו אם יפה הוא משל חבירו וכל כך שלא יעמוד המדה: מפני הרמאין. שלא יערב רעה ביפה וימכרנה ביוקר כיפה אלא היפה יכוכר ביפה והרעה ברעה: דעד הכי עד רביע: מתקנינן מתקלי. (לאוכלי נפשה). לפחות אין צריך משקל אלא לפי אומד: אחת לבדה. מפני ההכרעות אלא שוקל לו במשקל הליטרא ומניח משקל רביע ליטרא עם הבשר הרי ג' רביעי בשר שוקלין ביחד: נפש של מאזנים. גדולה ששוקלין בה דבר גדול כמו נחשת ובדיל.

קבה א מיי' פ"ח מהל' גניבה הלכה טז סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' לגז סעיף ח:

קבו ב מיי' שם הל' כ טוש"ע שם ס"ב:

קבז ג מיי' שם טוש"ע שם ס"ב:

קבח ד טוש"ע שם ס"ט:

קבט ה ו מיי' שם הל' טו יט טוש"ע שם סעיף יד:

קל ז ח ט י מיי' שם הלכה ח טו י טוש"ע שם סעיף יג: